

การสร้างวาทกรรม“เด็กดีต้องรักชาติ”
ในคำขวัญวันเด็กของรัฐบาลไทย¹
THE CREATION OF DISCOURSE : “GOOD CHILDREN LOVE
THE NATION” AS A SLOGAN FOR CHILDREN’S DAY

ดร.พิมพาภรณ์ บุญประเสริฐ

ดร.วิไลศักดิ์ กิ่งคำ

ดร. อุดม วโรตม์ลิขิตดิษฐ์

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์วาทกรรมเด็กดีต้องรักชาติที่ปรากฏในคำขวัญวันเด็กของรัฐบาลไทยผ่านบริบทของสังคมไทยในช่วง พ.ศ. 2475-2550 โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ และแนวคิดวาทกรรมเชิงวิพากษ์ ผลการวิจัยพบว่า รัฐบาลสร้างวาทกรรมเด็กดีต้องรักชาติที่ประกอบไปด้วยชุดความคิดเรื่องเด็กดีต้องมีหน้าที่สร้างชาติ เด็กดีต้องมีความรักและความสามัคคี สามัคคีคือพลัง เด็กคือทายาทของชาติต้องสร้างความคิดีเด็กดีต้องรักชาติ ร่วมใจกันสร้างชาติ พัฒนาชาติ เด็กดีต้องยึดมั่นประชาธิปไตย เด็กดีต้องเชิดชูความเป็นไทย เด็กดีต้องรู้คุณค่าวัฒนธรรมไทย

คำสำคัญ : วาทกรรม คำขวัญวันเด็ก

Abstract

The purpose of this study was to analyze a “good children have to love the nation” discourse in Children’s day slogan of the Thai government through Thai social and culture context in the 1932-2007 A.D. by qualitative research, critical discourse analysis. The results showed that a “good children have to love the nation” discourse of the government combined sub-discourse ; the discourse of the government building and national development, patriot, unity, harmony and spiritual values of Thai and national security.

Keywords : *discourse, Children’s day slogan*

¹บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก เรื่อง “วาทกรรมชาตินิยมของรัฐบาลไทย ตั้งแต่ พ.ศ.2475 ถึง พ.ศ. 2550” โดยได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

บทนำ

ภาษา คือ ระบบสัญลักษณ์ที่มนุษย์ใช้ในการสื่อสาร วัตถุประสงค์สำคัญของการสร้างหรือกำหนดสัญลักษณ์ให้เป็นรูปภาษาคือเพื่อสื่อสารความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ ประสบการณ์ ความรู้ความเข้าใจไปสู่ผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นภาษาพูดหรือภาษาเขียนย่อประกอบไปด้วยเสียง รูปอักษร และความหมาย หน้าที่สำคัญของภาษาคือการสื่อความหมาย สร้างกรอบความคิด หรือมโนทัศน์ให้คนที่อยู่สังคมเดียวกันสื่อสารกันเข้าใจ มนุษย์ใช้ภาษาเป็นสัญลักษณ์แทนความรู้สึกนึกคิด อธิบายพฤติกรรม และปรากฏการณ์ทางสังคม การใช้ภาษาจึงเป็นไปเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจความจริงที่เกิดขึ้น ซึ่งการอธิบายหน้าที่ของภาษาในลักษณะที่เป็นการสร้างความจริงเช่นนี้ คือการมองภาษาในเชิงวาทกรรม (Discourse)

มิเชล ฟูโกต์ (Foucault. 1926-1984) ศาสตราจารย์ทางด้าน History of Systems of Thought นักคิดชาวฝรั่งเศสและนักปรัชญาคนสำคัญของศตวรรษที่ 20 ผู้มีความสนใจและมีความรอบรู้ในเรื่องต่างๆ ที่หลากหลาย ประเด็นหนึ่งที่ ฟูโกต์ ได้ให้มุมมองไว้อย่างน่าสนใจคือเรื่องวาทกรรม (Discourse) ซึ่งเป็นความสนใจเรื่องอำนาจและความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจ ความรู้ และวาทกรรม สิ่งที่กำหนดให้การพูดมีความหมายขึ้นมาขึ้นขึ้นอยู่กับเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์ ดังนั้นบริบททางสังคมจึงมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการผลิตความหมายและความจริง มุมมองของฟูโกต์ ในประเด็นนี้มีความน่าสนใจอย่างยิ่งต่อการมองภาษาซึ่งเป็นเรื่องของรูปแบบและความหมาย หากวาทกรรมในมุมมองของฟูโกต์ เป็นกระบวนการสร้างหรือผลิตความหมายเกี่ยวกับความจริงในเรื่องต่างๆ ซึ่งอาจเป็นปรากฏการณ์ในสังคมโดยที่การผลิตหรือสร้างความหมายนี้ ส่งผลต่อการกำหนดความจริง ความรู้ กฎเกณฑ์ และข้อปฏิบัติตามมา สิ่งที่สำคัญคือกระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและโน้มน้าวหรือเปลี่ยนแปลงให้ผู้รับสารเข้าใจและปฏิบัติตามวาทกรรมแต่ละชุดที่ถูกผลิตออกมา วาทกรรมจึงเปรียบเสมือนมโนทัศน์ที่ผู้ใช้ภาษาสร้างให้ผู้รับสารเกิดการรับรู้และสื่อความหมายกันได้ วาทกรรมจึงเป็นการพูดหรือการสื่อความหมายในลักษณะของชุดความคิดซึ่งผ่านการสังเคราะห์ขึ้นเพื่อให้คำอธิบายแก่แนวคิดใดแนวคิดหนึ่งเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ทั้งนี้ความพยายามในการสร้างความหมายหรือกำหนดชุดความคิดนั้นมักจะมีข้องเกี่ยวกับผู้ส่งสารหรือผู้สร้างและสื่อสารวาทกรรม เมื่อมองในด้านนี้วาทกรรมจึงเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสร้างอำนาจให้กับผู้ส่งสารอีกด้วย

เมื่อนำแนวคิดเรื่องวาทกรรมของฟูโกต์ มาพิจารณาการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารของสังคมไทยปัจจุบัน ในบริบทต่างๆ พบว่า วาทกรรมชาตินิยม เป็นประเด็นหนึ่งซึ่งยังคงความสำคัญอยู่เสมอ ด้วยเหตุที่วาทกรรมชาตินิยมคืออุดมการณ์สำคัญของการพัฒนาประเทศเพราะวาทกรรมชาตินิยมเป็นรูปแบบของความคิดหรือกรอบความคิดเกี่ยวกับความรักความภาคภูมิใจในชาติ พลังในการสร้างความมั่นคงของชาติ การอ้างถึงวาทกรรมชาตินิยม

จะช่วยปลุกเร้าความรู้สึกเป็นพวกพ้อง ก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นกลุ่มเดียวกัน ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของคนในชาติผู้นำของประเทศจึงมักจะนำความคิดดังกล่าวสื่อสารไปสู่ประชาชนในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น นโยบาย คำขวัญ หรือแม้กระทั่งบทเพลง เป็นต้น

คำว่า “ชาติ” (Nation) เป็นคำนาม ในภาษาอังกฤษอธิบายคำว่า Nation ไว้ว่าหมายถึง สังคม ชุมชน ที่มีมนุษย์อยู่รวมกันในอาณาเขตเฉพาะ ส่วนพจนานุกรมภาษาไทยให้ความหมายคำว่าชาติไว้ 2 ความหมาย ความหมายแรกหมายถึงการเกิด ส่วนอีกความหมายหนึ่ง ชาติ หมายถึงประเทศ เรียกชนที่อยู่ในปกครองรัฐบาลเดียวกันว่าเป็นพลเมืองของประเทศหรือชาติเดียวกัน (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. 2542: 359) นอกจากนี้ คำว่า ชาติ ยังมีฐานะเทียบเท่ากับองค์กรแบบรัฐบาล ดังข้อความที่ปรากฏในคำแถลงนโยบายของรัฐบาลจอมพลแปลก พิบูลสงคราม ที่ว่า

รัฐบาลมีความตั้งใจแน่วแน่ที่จะปฏิบัติงานของชาติให้สำเร็จสมบูรณ์ตามนโยบายที่แถลงมาข้างต้นนี้ แต่การที่จะปฏิบัติให้เป็นผลสำเร็จได้ก็ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจของทุกฝ่าย ถึงเวลาที่**ชาติต้องเรียกร้องให้ชนในชาติทุกๆ คน มีสมานฉันท์ เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เพื่อนำชาติผ่านพ้นวิกฤตการณ์ทางการเมืองของโลก**

(คำแถลงนโยบายของรัฐบาล จอมพลแปลก พิบูลย์สงคราม. 2485)

รัฐบาลแสดงให้เห็นว่าเป็นผู้แทนที่ปฏิบัติงานของชาติโดยความร่วมมือจากทุกฝ่าย การที่ “ชาติ” เรียกร้องให้ชนในชาติทุกๆ คนมีสมานฉันท์หรือสามัคคี คือ การใช้ภาษาภาพพจน์ในลักษณะที่ให้สิ่งไม่มีชีวิตอย่าง “ชาติ” กระทำกิริยาในลักษณะ “เรียกร้อง” ซึ่งเป็นการสร้างความเป็นตัวตนหรือความเป็นรูปธรรมของ “ชาติ” ขึ้นมา เพื่อให้ผู้รับสารเห็นความสำคัญและตระหนักถึงการมีอยู่ของ “ชาติ” ทั้งนี้ผู้ที่สร้างและกล่าวแนวความคิดนี้ย่อมไม่ใช่ “ชาติ” ในความหมายกว้างที่หมายถึง สังคม ชุมชน ที่มีมนุษย์อยู่รวมกันในอาณาเขตเฉพาะ แต่คือรัฐบาล ผู้อำนาจตนเป็นผู้ปฏิบัติงานของชาติและเป็นตัวแทนอันชอบธรรมที่จะอ้างถึง “ชาติ” และความต้องการของ “ชาติ” ได้ การอ้างถึงชาติของรัฐบาลจึงมีนัยบางประการที่สัมพันธ์กับการสร้างความชอบธรรมในการบริหารกิจการบ้านเมืองและความพยายามเรียกร้องให้ประชาชนรักชาติยอมเป็นสิ่งที่เอื้อต่อการบริหารจัดการ รัฐบาลกับการสื่อสารเรื่องชาตินิยมจึงมิใช่การสื่อความหมายตามรูปคำที่ใช้สื่อสารเพียงเท่านั้น การสื่อสารเรื่องชาตินิยมยังเป็นการสะท้อนภาพลักษณ์ของรัฐบาลในอุดมคติ ชาตินิยมเป็นกระบวนทัศน์สำคัญของความมั่นคงในประเทศและสะท้อนถึงความพยายามในการสร้างความหมายหรือกำหนดชุดความคิดต่างๆ ของรัฐบาลผู้ส่งสารหรือผู้สร้าง และสื่อสารวาทกรรม ด้วยเหตุนี้วาทกรรมเรื่องชาตินิยมจึงมีความน่าสนใจอย่างยิ่งในฐานะที่เป็นชุดความคิดซึ่งมีความสัมพันธ์กับกระบวนการสร้างอำนาจของรัฐบาล

เมื่อกล่าวถึงแนวคิดชาตินิยมในประวัติศาสตร์ไทย อธิราช บุนนาค (2546: 101) ได้อธิบายว่า คำว่า “ชาติ” (nation) ในความหมายถึงกลุ่มคนที่มีเชื้อชาติ ภาษา ถิ่นที่อยู่อาศัยร่วมกันนั้น เกิดขึ้นในช่วงปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทั้งนี้ในช่วงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แนวคิดเรื่องชาติยังไม่มีบทบาทสำคัญแต่อย่างใด มีเพียง 3 แนวคิดใหญ่ๆ ที่ใช้อยู่คือ กษัตริย์คือผู้ปกครองสูงสุด ราษฎร และ state ซึ่งยังไม่ใช้คำว่ารัฐ แต่ใช้คำว่า บ้านเมือง กรุงเทพมหานคร หรือ แผ่นดิน เป็นหลัก

คำอธิบายเชิงสังเคราะห์ของ เสกสรรค์ ประเสริฐกุล (2552: 8-9) ก่อให้เกิดภาพสะท้อนพัฒนาการชาตินิยมของไทยได้ว่า การเริ่มต้นนิยามความเป็นไทยตามคติของชนชั้นนำสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ จุดเน้นอยู่ที่การสถาปนาพระราชอำนาจนำ (Royal Hegemony) ของพระมหากษัตริย์ในบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปและโยงความเป็นรัฐชาติสมัยใหม่เข้ากับการมีอยู่ของสถาบันนี้ตั้งแต่แรก อย่างไรก็ตาม แนวคิดชาตินิยมไทยที่ก่อรูปขึ้นมานั้น มิได้มีพัฒนาการเป็นเส้นตรงดังจะเห็นได้ว่าหลังจากสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวไม่นาน แนวคิดชาตินิยมของชนชั้นนำใหม่ในระบบราชการซึ่งส่วนใหญ่เป็นผลมาจากการศึกษาในประเทศตะวันตก ได้นำไปสู่การวิพากษ์ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์อย่างรุนแรง โดยเปลี่ยนจุดเน้นย้ายจากเรื่องพระราชอำนาจนำมาเป็นชาติของสามัญชน เนื้อหาของชาตินิยมไทยที่ถูกนำเข้ามาโดยการเปลี่ยนแปลงครั้งนั้น คือการกำหนดให้รัฐมีบทบาทเพิ่มขึ้นทุกด้านในการดูแลประชาชนของตน ซึ่งหมายถึงการกำหนดบทบาทหน้าที่ของรัฐสมัยใหม่ในประเทศและตกทอดมาจนถึงปัจจุบัน

การเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 นับเป็นจุดเปลี่ยนทางประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองและจุดเปลี่ยนกระบวนทัศน์อันสำคัญของไทย การเปลี่ยนจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นประชาธิปไตยจึงเป็นการสถาปนาทบพาทกลุ่มบุคคลและการสถาปนาอำนาจในการบังคับบัญชาของคณะบุคคลรวมถึงการกำหนดบทบาทของประชาชนในประเทศ ด้วยการอ้างอิงแนวคิดเรื่องการรักชาติ เพื่อนำไปสู่การสร้างชาติที่มีความเจริญมั่นคง โดยที่การสื่อสารแนวคิดนี้ให้มีพลังมากพอที่จะกระตุ้นจิตสำนึกหรือจิตใจให้ประชาชนปฏิบัติรัฐบาลจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสื่อสารในเชิงวาทกรรมที่อาศัยภาษาเชิงอุดมการณ์เป็นพลังโน้มน้าวใจ ในขณะเดียวกันวาทกรรมชาตินิยมของรัฐย่อมถูกตั้งคำถามเกี่ยวกับการสร้างใหม่หรือการสืบสานอัตลักษณ์ของชาติไทยในอดีต การคงอยู่ของวาทกรรมท่ามกลางกระแสสังคมและกระแสโลกที่เปลี่ยนแปลงกับการจัดระเบียบหรือความสัมพันธ์ของผู้คนที่อยู่ในพื้นที่เดียวกันคือประเทศไทยหรือรัฐไทย

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมา ภาระหน้าที่สำคัญหรือนโยบายสำคัญของรัฐบาลยุคทุกสมัยด้านหนึ่งก็คือการอ้างหรือสืบทอดวาทกรรมชาตินิยมไว้ บทบาทบางช่วงบางสมัยของรัฐบาลคือการสร้างความรู้เกี่ยวกับเรื่องชาติ ซึ่งในบางช่วงบางสมัยอาจมีการเติมแต่งความรู้จนกลายเป็นความทรงจำของสังคมเกี่ยวกับเรื่องชาติ บุรณาการความคิดเรื่องรัฐในอุดมคติเข้ากับอุดมการณ์ของคนดีหรือพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ

วาทกรรมชาตินิยมถูกผลิตซ้ำอย่างมีความหมายที่เกื้อหนุนความมั่นคงของสังคมไทยควบคู่ไปกับความมั่นคงของสถาบันการเมืองการปกครอง การสร้างพลเมืองที่ดีของชาติ จะต้องโน้มน้าวใจให้คนในชาติเสียสละ และมองที่ประโยชน์ของส่วนรวม การพัฒนาชาติให้เจริญก้าวหน้าและมั่นคงจึงต้องอาศัยการสร้างความคิดเกี่ยวกับความรัก ความภาคภูมิใจ ความหวงแหน ให้แก่พลเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องปลูกฝังกลมเกลียวความคิดดังกล่าวนี้ตั้งแต่วัยเด็ก ดังจะเห็นได้จากการที่รัฐบาลจะให้คำขวัญวันเด็กเพื่อเป็นข้อคิดเตือนใจ แนวทางในการรณรงค์ส่งเสริมเด็กให้เป็นคนดีในด้านต่างๆ

คำขวัญ คือ ถ้อยคำที่แต่งขึ้นในวาระหรือโอกาสต่างๆ เพื่อเตือนใจหรือเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ผู้นำไปปฏิบัติ เนื้อหาที่ปรากฏในคำขวัญแม้ว่าจะเป็นการหรือข้อความสั้นๆ เน้นความคล้องจองเพื่อให้จดจำง่ายแต่ได้บรรจุความคิดหรือโลกทัศน์สำคัญของยุคสมัยและผู้ให้คำขวัญเป็นอย่างดี คำขวัญวันเด็ก เป็นคำขวัญของรัฐบาลที่ให้ในโอกาสการจัดงานวันเด็ก ปีละ 1 คำขวัญ โดยที่รัฐบาลตระหนักว่า เด็ก คือ ทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญยิ่ง เด็กคือพลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ อนาคตที่ดีของเด็กย่อมฉายภาพอนาคตที่ดีของชาติด้วย รัฐบาลจัดงานวันเด็กขึ้นส่วนหนึ่งจึงเป็นไปเพื่อกระตุ้นให้ทุกฝ่าย รวมทั้งตัวเด็กเองตระหนักในความสำคัญของตน ทั้งนี้ งานวันเด็กแห่งชาติเริ่มต้นครั้งแรกในสมัย จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (พ.ศ. 2506) และถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติสืบเนื่องมาจนปัจจุบัน ในช่วงปี พ.ศ. 2502-2516 การศึกษาคำขวัญวันเด็กในมุมมองของวาทกรรมวิเคราะห์ จึงทำให้เห็นว่า การเตือนใจของรัฐบาลนั้น มีส่วนของการปลูกฝังความคิดเรื่อง เด็กที่รักชาติและเสียสละเพื่อชาติคือเด็กดี ด้วยเหตุนี้คำขวัญวันเด็กจึงมีส่วนสำคัญต่อการสร้างวาทกรรมชาตินิยมให้แก่พลเมืองของชาติในกลุ่มของเด็กและเยาวชนอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์วาทกรรมเด็กดีต้องรักชาติของรัฐบาลไทยที่ปรากฏในคำขวัญวันเด็ก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การเสนอผลวิจัยใช้วิธีการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ ประชากรได้แก่ คำขวัญวันเด็กของรัฐบาลตั้งแต่ พ.ศ. 2499-2550 กลุ่มตัวอย่างคือ คำขวัญวันเด็กซึ่งมีเนื้อหาปลูกใจเยาวชนให้เป็นคนดีและทำประโยชน์แก่ประเทศชาติด้วยความรักชาติ จำนวน 47 คำขวัญ จากจำนวนทั้งสิ้น 50 คำขวัญ นำมาสังเคราะห์คำสำคัญ (Key word) วิเคราะห์เนื้อหาตามช่วงสมัยซึ่งแบ่งตามเหตุการณ์สำคัญทางการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารบ้านเมืองในระบอบประชาธิปไตยของรัฐบาล ได้ดังนี้

ช่วงที่ 1 ปี พ.ศ. 2475-2516 ตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็น ระบอบประชาธิปไตย ถึง ปีที่เกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 วันมหาวิปโยคช่วงที่ 2 ปี พ.ศ. 2517-2519 ตั้งแต่ปีที่มีการประกาศและบังคับใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517 ถึง ช่วงที่มีพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎรเนื่องจากมีพรรคการเมืองร่วมรัฐบาลเป็นจำนวนมากทำให้ขาดเสถียรภาพทางการเมือง

ช่วงที่ 3 ปี พ.ศ. 2520-2535 ตั้งแต่ช่วงที่มีการปฏิวัติทำให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2519 ล้มสลายลง ถึง สมัยของรัฐบาลหลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ

ช่วงที่ 4 ปี พ.ศ. 2536-2550 ตั้งแต่การจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่ทั่วประเทศ การปฏิรูปการเมืองการปกครอง จนกระทั่งถึงที่คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ยึดอำนาจจากรัฐบาลเดิมและเกิดรัฐบาลชุดใหม่

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ช่วงที่ 1 ปี พ.ศ. 2475-2516

ลักษณะเนื้อหาของคำขวัญวันเด็กจะปรากฏในลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือ การบอกถึงความสำคัญของเด็กที่มีต่อประเทศชาติ ไม่ว่าจะเป็นการเปรียบเทียบว่าเด็กเป็น “ทายาทของชาติ” “อนาคตของชาติ” หรือ “หัวใจของชาติ” และบอกถึงคุณสมบัติของ “เด็กไทยที่ดี” ว่าควรวางตัวและประพฤติดีในเรื่องต่างๆ ได้แก่ รักความก้าวหน้า รักความสะอาด อยู่ในระเบียบวินัย ประหยัด ขยันหมั่นเพียร รักเรียน หมั่นทำความดี มีสัมมาคารวะ สามัคคี ประพฤติเรียบร้อย รักชาติ และรู้จักหน้าที่

ความเชื่อมโยงระหว่างเนื้อหาของคำขวัญกับวาทกรรมนิยม พบว่า คำขวัญวันเด็กมีส่วนในการสื่อสารเรื่องชาตินิยมไปสู่เยาวชนไทยด้วยเช่นกัน ซึ่งเมื่อนำเนื้อหาในกลุ่มที่เป็นการบอกถึงคุณสมบัติของ “เด็กไทยที่ดี” ว่าควรวางตัวและประพฤติดีในเรื่องอะไรบ้าง มาวิเคราะห์พบว่าวาทกรรมที่สนับสนุนเรื่องเกี่ยวกับความรักชาติ คือ

1. วาทกรรมเรื่องเด็กดีต้องมีหน้าที่สร้างชาติ เป็นวาทกรรมที่มีลักษณะเน้นเรื่องหน้าที่ต่อชาติ นำเสนอบทบาทหน้าที่ของเด็กที่มีต่อประเทศชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการศึกษา รวมไปถึงการพัฒนาชาติ
2. วาทกรรมเรื่องเด็กดีต้องมีความรักและสามัคคีกัน มีลักษณะเน้นเรื่องความสามัคคี เป็นการเน้นย้ำในเรื่องความรักความสามัคคีซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการสร้างชาติ

วาทกรรมที่รัฐบาลนำเสนอสู่สังคมผ่านคำขวัญวันเด็กของรัฐบาล วาทกรรมหลักที่กำกับการสร้างความหมายให้กับคำขวัญวันเด็กไม่ว่าจะเป็นเรื่องการกล่าวถึงหน้าที่ความสามัคคี การสร้างความมั่นคงของประเทศ

สามารถอธิบายได้ว่าคำขวัญวันเด็กได้สื่อสารวาทกรรมชุด เด็กคือผู้สร้างชาติ เด็กที่รักชาติต้องเป็นคนดี ซึ่งล้วนสนับสนุนเรื่องชาตินิยม ผลการวิเคราะห์คำขวัญวันเด็กจะช่วยทำให้เห็นว่าการสื่อสารผ่านคำขวัญของรัฐบาลเป็นการสร้างอำนาจของคำขวัญวันเด็กให้กำกับสังคมและกำหนดบทบาทสำคัญให้กับเด็กอย่างไร

ผู้วิจัยจะแสดงรายละเอียดการวิเคราะห์ตัวบทของคำขวัญตามประเภทวาทกรรม ดังนี้

(1) วาทกรรมเรื่องเด็กดีต้องมีหน้าที่สร้างชาติ วาทกรรมประเภทนี้เป็นการนำเสนอบทบาทหน้าที่ของเด็กที่มีต่อประเทศชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการศึกษา รวมไปถึงการพัฒนาชาติ โดยกล่าวว่า ความเจริญก้าวหน้าของประเทศเป็นผลมาจากการรู้หน้าที่และปฏิบัติตามหน้าที่ของเด็กการเน้นให้เห็นว่าหากเด็กทำตัวดีชาติจะรุ่งเรือง โดยการกล่าวนำเพื่อกระตุ้นให้เด็กคิดว่าหากต้องการเห็นความเจริญของชาติ เด็กจะต้องประพฤติดีและมีวินัยตั้งแต่บัดนี้ ซึ่งอาจมีความหมายด้วยว่าหากเด็กไม่ทำตัวให้ดีมีวินัยนับตั้งแต่บัดนี้ ย่อมหมายถึงเด็กที่ไม่ต้องการเห็นอนาคตของชาติเจริญรุ่งเรือง

การเป็นเด็กดี การรู้จักหน้าที่ การมีวินัย ย่อมนำสิ่งดีๆ มาสู่ประเทศ และเป็นคุณสมบัติสำคัญที่ช่วยพัฒนาชาติ ดังตัวอย่างคำขวัญที่เน้นว่าเด็กดีต้องตระหนักในความสำคัญของตน ต้องรู้หน้าที่ และพัฒนาชาติในอนาคตร่วมกัน ดังนี้

อนาคตของชาติจะสุกใส หากเด็กไทยแข็งแรง เรียนดี มีความประพฤติเรียบร้อย

(คำขวัญวันเด็ก พ.ศ. 2510)

ความเจริญและความมั่นคงของชาติไทยในอนาคตขึ้นอยู่กับเด็กที่มีวินัยมีความเฉลียวฉลาดและรักชาติยิ่ง

(คำขวัญวันเด็ก พ.ศ. 2511)

เด็กดีเป็นศรีแก่ชาติ เด็กฉลาดชาติเจริญ

(คำขวัญวันเด็ก พ.ศ. 2516)

(2) วาทกรรมเรื่องเด็กดีต้องมีความรักและสามัคคีกัน

ความสามัคคีเป็นวาทกรรมย่อยที่สำคัญในวาทกรรมชาตินิยมเพราะเป็นส่วนสร้างชาติที่เข้มแข็ง การเน้นย้ำในเรื่องความรักความสามัคคีของเด็ก นับว่าเป็นส่วนสำคัญของการสร้างชาติ ดังตัวอย่าง

เด็กที่ดีต้องมีสัมมาคารวะ มานะบากบั่น และสมานสามัคคี

(คำขวัญวันเด็ก พ.ศ. 2509)

รู้เรียน รู้เล่น รู้สามัคคี เป็นความดีที่เด็กพึงจำ

(คำขวัญวันเด็ก พ.ศ. 2512)

ช่วงที่ 2 ปี พ.ศ. 2517-2519

ลักษณะเนื้อหาของคำขวัญวันเด็ก ยังคงสืบสานอุดมการณ์สำคัญเรื่อง “เด็กอนาคตของชาติ” และ “เด็กดี” ย่อมสร้าง “ชาติดี” ไปด้วย คำขวัญวันเด็กจากนายกรัฐมนตรี 3 สมัย จึงแสดงสาระที่สนับสนุนวาทกรรมชาตินิยมดังต่อไปนี้

(1) วาทกรรมสามัคคีคือพลัง เป็นการแสดงข้อความในลักษณะอุปลักษณ์ ให้ความสำคัญกับความสามัคคีว่าเป็นพลังที่จะขับเคลื่อนสิ่งต่างๆ ให้สำเร็จได้ รวมไปถึงการพัฒนาประเทศ ดังคำขวัญที่ว่า “สามัคคีคือพลัง” สามัคคี จึงเป็นกระแสหลักของการสร้างสรรค์สังคมในสมัยนั้น การให้คำขวัญวันเด็กประจำปี พ.ศ. 2518 จึงย้ำให้เด็กตระหนักในความสำคัญของความสามัคคี นับเป็นคำขวัญที่กะทัดรัด จดจำง่าย โดยแสดงแก่นสำคัญของสังคมที่ต้องอาศัยความสามัคคี

(2) วาทกรรมทายาทของชาติต้องสร้างชาติ ดังคำขวัญที่ว่า “เด็กคือทายาทของชาติไทย ต้องร่วมใจร่วมพลังสร้างชาติ” เป็นการตีตราในเชิงให้คุณค่าแก่เด็กทำให้รู้สึกว่ามีผู้ใหญ่มองว่าเด็กคือผู้สืบทอด คือผู้อ้างความเป็นชาติไทยสืบต่อจากผู้ใหญ่ ดังนั้นสิ่งสำคัญที่ควรปฏิบัติเพื่อให้สมกับฐานะ “ทายาทของชาติ” ก็คือ การรวมเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันที่จะปฏิบัติแต่สิ่งดีงาม พลังในการทำดีย่อมเป็นพลังที่สำคัญและทรงคุณค่าของชาติด้วย

(3) วาทกรรมเด็กดีต้องรักชาติ การรักชาติสามารถแสดงออกได้ด้วยการเป็นเด็กดี มีวินัย แสดงให้เห็นความสำคัญของเด็กและบทบาทในการพัฒนาประเทศ ดังคำขวัญที่ว่า

เด็กที่ต้องการเห็นอนาคตของชาติรุ่งเรืองจะต้องทำตัวให้ดี มีวินัยเสียแต่บัดนี้

(คำขวัญวันเด็ก พ.ศ. 2519)

ความเจริญก้าวหน้าของประเทศจึงมีความสัมพันธ์สืบเนื่องจากการรู้หน้าที่และปฏิบัติตามหน้าที่ของเด็ก การใช้ภาษาแสดงเงื่อนไขว่า หากเด็กรักชาติ ต้องการเห็นชาติเจริญ เด็กจะต้องทำตัวดี ลักษณะคำขวัญจึงมีทั้งนัยของการโน้มน้าวให้คิดว่าหากต้องการเห็นความเจริญของชาติ เด็กจะต้องประพฤติดีและมีวินัยตั้งแต่บัดนี้ ในขณะที่เดียวกันก็ซ่อนนัยของการบอกให้ทำหรือการสั่งสอน เพราะหากไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขแล้ว อาจหมายถึงผู้ไม่รักชาติ กล่าวคือหากเด็กไม่ทำตัวให้ดีมีวินัยนับตั้งแต่บัดนี้ ย่อมหมายถึงเด็กที่ไม่ต้องการเห็นอนาคตของชาติเจริญรุ่งเรือง

ช่วงที่ 3 ปี พ.ศ. 2520-2535

ลักษณะวาทกรรมที่ปรากฏผ่านคำขวัญมีดังนี้

(1) วาทกรรมที่มีลักษณะเน้นเรื่องหน้าที่ต่อชาติ

(1.1) การให้การศึกษาแก่เด็ก และเด็กที่ตั้งใจศึกษาจะช่วยพัฒนาชาติ

วาทกรรมประเภทนี้เป็นการนำเสนอบทบาทหน้าที่ของเด็กที่มีต่อประเทศชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการศึกษา รวมไปถึงการพัฒนาชาติ โดยกล่าวในประเด็นดังนี้

การเสนอแนวคิดให้เห็นว่า การให้การศึกษาและการตั้งใจศึกษาเล่าเรียนทำให้เกิดสติปัญญาอันเป็นกำลังสำคัญของประเทศ ดังความว่า

เด็กดีเป็นศรีแก่ชาติ เด็กฉลาดชาติมั่นคง

(คำขวัญวันเด็ก พ.ศ. 2521)

ความคิดเรื่องการศึกษาที่ รัฐบาลได้ให้การสนับสนุนอย่างเป็นทางการโดยมองว่าความเจริญก้าวหน้าของบ้านเมืองย่อมขึ้นอยู่กับระดับการศึกษาของพลเมืองในประเทศ หากการศึกษาดี ภาวะเศรษฐกิจของชาติย่อมดีตามไปด้วย

ตัวอย่างต่อไปแสดงถึงการเป็นเด็กดี การรู้จักหน้าที่ การมีวินัย ย่อมนำสิ่งดีๆ มาสู่ประเทศ และเป็นคุณสมบัติสำคัญที่ช่วยพัฒนาชาติ ดังความว่า

รู้หน้าที่ มีวินัย ใฝ่คุณธรรม นำชาติพัฒนา

(คำขวัญวันเด็ก พ.ศ. 2534)

(1.2) เด็กดีต้องรักชาติ ร่วมใจกันสร้างชาติ พัฒนาชาติ ปรากฏในคำขวัญที่มีแนวคิดปลูกฝังเรื่องความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีค่านิยมในการรักวัฒนธรรมไทย ดังนี้

รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ เป็นคุณสมบัติของเยาวชนไทย

(คำขวัญวันเด็ก พ.ศ. 2520)

รักวัฒนธรรมไทย ใฝ่ดี มีความคิด สุจริต ใจมั่น

(คำขวัญวันเด็ก พ.ศ. 2527)

นิยมไทย ใช้ประหยัด ใจซื่อสัตย์ ถือคุณธรรม

(คำขวัญวันเด็ก พ.ศ. 2529-2531)

รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ใจซื่อสัตย์ ถือคุณธรรม

(คำขวัญวันเด็ก พ.ศ. 2532-2533)

(2) วาทกรรมที่มีลักษณะเน้นเรื่องความสามัคคี เป็นการเน้นย้ำในเรื่องความรัก ความสามัคคีซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการสร้างชาติ ดังตัวอย่าง

สามัคคี มีวินัย ใฝ่คุณธรรม

(คำขวัญวันเด็ก พ.ศ. 2528)

สามัคคี มีวินัย ใฝ่ศึกษา จรรยางาม

(คำขวัญวันเด็ก พ.ศ. 2535)

ช่วงที่ 4 ปี พ.ศ. 2536-2550

สาระเรื่องชาตินิยมที่ปรากฏในคำขวัญวันเด็ก มีดังนี้

(1) เด็กดีต้องรักชาติ

เด็กดีต้องรักชาติ รักสถาบันครอบครัว รักการศึกษาเล่าเรียน ซึ่งหากมีความรักในสิ่งเหล่านี้แล้ว ย่อมเป็นหลักประกันได้ว่าอนาคตย่อมมีความก้าวหน้าได้อย่างแน่นอน ดังคำขวัญที่ว่า

รักชาติ รักพ่อแม่ รักเรียน รักสิ่งดี ๆ อนาคตดีแน่นอน

(คำขวัญวันเด็ก พ.ศ. 2547)

(2) เด็กต้องยึดมั่นประชาธิปไตย

วาทกรรมที่มีลักษณะเน้นเรื่องความมั่นคงภายในประเทศ โดยปลูกฝังให้เด็กตระหนักถึงบทบาทของตนเองในการยึดถือและปฏิบัติตนดีในกรอบการปกครองในระบบประชาธิปไตย ดังความว่า

ยึดมั่นประชาธิปไตย ร่วมใจพัฒนา รักษาสิ่งแวดล้อม

(คำขวัญวันเด็ก พ.ศ. 2536-2538)

มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ คู่คุณธรรม นำประชาธิปไตย

(คำขวัญวันเด็ก พ.ศ. 2543-2544)

(3) เด็กต้องเชิดชูความเป็นไทย

เด็กดีต้องเชิดชู ส่งเสริม ความเป็นไทย อีกทั้งต้องไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดอันเป็นปัญหาสำคัญระดับชาติที่เป็นการบ่อนทำลายชาติ รวมไปถึงการหลีกเลี่ยงในสิ่งที่เป็นอบายมุขทั้งปวง ไม่ว่าจะเป็นการดื่มของมึนเมา การพนัน เป็นต้น ดังความว่า

มุ่งหาความรู้ เชิดชูความเป็นไทย หลีกไกลยาเสพติด

(คำขวัญวันเด็ก พ.ศ. 2539)

มีคุณธรรมนำใจ ใช้ชีวิตพอเพียง หลีกเลี่ยงอบายมุข

(คำขวัญวันเด็ก พ.ศ. 2550)

(4) เด็กต้องรู้คุณค่าวัฒนธรรมไทย

เด็กดีต้องตระหนักความสำคัญและคุณค่าของวัฒนธรรมไทย ดังนี้

รู้คุณค่าวัฒนธรรมไทย ตั้งใจใฝ่ศึกษา ไม่พึ่งพายาเสพติด

(คำขวัญวันเด็ก พ.ศ. 2540)

เมื่อสังเคราะห์ประเด็นวาทกรรมที่รัฐบาลนำเสนอสู่สังคมผ่านคำขวัญวันเด็ก ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475-2550 สามารถสรุปได้ดังนี้

ชวาทกรรม	ประเด็นย่อย
1. วาทกรรมเด็กดีต้องมีหน้าที่สร้างชาติ	การให้โอกาสทางการศึกษาแก่เด็กเพื่อช่วยพัฒนาชาติ
1. วาทกรรมเด็กดีต้องมีความรักและความสามัคคี	เด็กดีต้องมีความรักและความสามัคคี
1. วาทกรรมสามัคคีคือพลัง	สามัคคีคือพลัง
1. วาทกรรมเด็กคือทายาทของชาติต้องสร้างชาติ	เด็กคือทายาทของชาติต้องสร้างชาติ
1. วาทกรรมเด็กดีต้องรักชาติ ร่วมใจกันสร้างชาติ พัฒนาชาติ	เด็กดีต้องรักชาติ ร่วมใจกันสร้างชาติ พัฒนาชาติ
1. วาทกรรมเด็กดีต้องยึดมั่นประชาธิปไตย	เด็กดีต้องยึดมั่นประชาธิปไตย
1. วาทกรรมเด็กดีต้องเชิดชูความเป็นไทย	เด็กดีต้องเชิดชูความเป็นไทย
1. วาทกรรมเด็กดีต้องรู้คุณค่าวัฒนธรรมไทย	เด็กดีต้องรู้คุณค่าวัฒนธรรมไทย

ลักษณะการนำเสนอประเด็นวาทกรรมในชวาทกรรมหลักของคำขวัญรัฐบาล พ.ศ. 2475-2550 สรุปได้ดังนี้

ชวาทกรรม	ประเภทปลูกฝังค่านิยม (ชี้แนะค่านิยมที่ดี ปลูกฝังการเป็นพลเมืองดี)	ปลูกฝังความเป็นไทย
1. วาทกรรมเด็กดีต้องมีหน้าที่สร้างชาติ	การให้โอกาสทางการศึกษาแก่เด็กเพื่อช่วยพัฒนาชาติ	
2. วาทกรรมเด็กดีต้องมีความรักและความสามัคคี	เด็กดีต้องมีความรักและความสามัคคี	
3. วาทกรรมสามัคคีคือพลัง	สามัคคีคือพลัง	
4. วาทกรรมเด็กคือทายาทของชาติต้องสร้างชาติ	เด็กคือทายาทของชาติต้องสร้างชาติ	

ชุดวาทกรรม	ประเภทปลูกฝังค่านิยม (ชี้แนะค่านิยมที่ดี ปลูกฝังการเป็น พลเมืองดี)	ปลูกฝังความเป็นไทย
5. วาทกรรมเด็กดีต้องรักชาติ ร่วมใจกัน สร้างชาติ พัฒนาชาติ	เด็กดีต้องรักชาติ ร่วมใจกันสร้างชาติ พัฒนาชาติ	
6. วาทกรรมเด็กดีต้องยึดมั่น ประชาธิปไตย	เด็กดีต้องยึดมั่นประชาธิปไตย	
7. วาทกรรมเด็กดีต้องเชิดชูความ เป็นไทย		เด็กดีต้องเชิดชูความเป็นไทย
8. วาทกรรมเด็กดีต้องรู้คุณค่า วัฒนธรรมไทย		เด็กดีต้องรู้คุณค่าวัฒนธรรมไทย

การสร้างวาทกรรมของรัฐบาลได้สะท้อนถึงการสร้างอัตลักษณ์ของรัฐบาลซึ่งสามารถสรุปอัตลักษณ์และ
ความสัมพันธ์ของวาทกรรมจากคำขวัญ พ.ศ. 2475-2550 ได้ดังนี้

ประเภทวาทกรรม	อัตลักษณ์ของผู้สร้างวาทกรรม	ความสัมพันธ์ของผู้สร้างวาทกรรมกับ ประชาชนผู้รับวาทกรรม
1. ปลูกฝังค่านิยม (ชี้แนะค่านิยมที่ดี ปลูกฝังการเป็นพลเมืองดี)	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้ให้โอกาสทางการศึกษา - ผู้สร้างเด็กดี - ผู้กำหนดบทบาทหน้าที่ของเด็กดี - ผู้ส่งเสริมความสามัคคี - ผู้สืบสานประชาธิปไตย 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้รับโอกาส - ผู้ดำเนินชีวิตตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับ - ผู้ปฏิบัติ

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์หัตถ์บทคำขวัญวันเด็ก ทำให้ตระหนักว่าคำขวัญมีส่วนในการสร้างการรับรู้และโน้มน้าวใจให้เด็กและเยาวชนในฐานะพลเมืองของประเทศผู้รับวาทกรรมเข้าใจและปฏิบัติตาม ทั้งนี้วาทกรรมชาตินิยมที่สร้างและสื่อสารโดยรัฐบาลไทยประกอบไปด้วยชุดวาทกรรมหลักคือวาทกรรมเด็กดีต้องมีหน้าที่สร้างชาติ วาทกรรมเด็กดีต้องมีความรักและความสามัคคี วาทกรรมสามัคคีคือพลัง วาทกรรมเด็กคือทายาทของชาติต้องสร้างชาติ วาทกรรมเด็กดีต้องรักชาติ ร่วมใจกันสร้างชาติ พัฒนาชาติ วาทกรรมเด็กดีต้องยึดมั่นประชาธิปไตย วาทกรรมเด็กดีต้องเชิดชูความเป็นไทย และวาทกรรมเด็กดีต้องรู้คุณค่าวัฒนธรรมไทย

สิ่งที่เป็นข้อสังเกตคือ วาทกรรมที่รัฐบาลสื่อสารนั้นให้ความหมายของอุดมการณ์ต่างๆ ในเชิงบวกต่อประเทศชาติ แต่สิ่งที่ตามมาซึ่งเป็นเสมือนวาระแฝงผ่านอัตลักษณ์และความสัมพันธ์คือการสะท้อนความคิดของผู้สร้างวาทกรรมที่มีลักษณะเด่นชัดในการยึดถือรัฐบาลเป็นศูนย์กลาง (Centralize) ผู้กำหนดชะตากรรม ผู้ตัดสินใจ และผู้เลือกประเด็นและต่อยอดอุดมการณ์ คำขวัญเป็นสื่อสำคัญที่ส่งผ่านอุดมการณ์ไปสู่ประชาชนในวงกว้างมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนที่อยู่ในวัยเด็กซึ่งจะเติบโตมาเป็นกำลังสำคัญของชาติในอนาคต

ผลจากการศึกษาตัวบทของคำขวัญที่ทางรัฐบาลเป็นผู้สร้างเพื่อสื่อสารกับประชาชนเป็นการสนับสนุนแนวความคิดของ พูโกท์ ที่เสนอว่า วาทกรรม เป็นการกระทำของอำนาจ กล่าวคือ ผลการศึกษาทำให้เห็นบทบาทของรัฐบาลในการสร้างคำพูดที่มีความหมาย และมีลักษณะของการกำหนด บังคับ สั่งการ รัฐบาลมีอำนาจในการประกอบสร้างอัตลักษณ์ของผู้นำในเชิงอุดมคติและโน้มน้าวชักชวนให้ประชาชนเร่งปฏิบัติตามข้อเสนอข้อเรียกร้องของรัฐบาลโดยมีจินตนาการร่วมกันถึงชาติไทยที่มีความมั่นคง มีความเจริญก้าวหน้าทัดเทียมอารยประเทศ ชาติจะมั่นคงเป็นผลมาจากพลเมืองที่มีความรักในลักษณะหวงแหน เทิดทูน ชาติจะเจริญเป็นผลมาจากความขยัน การประหยัด และความมีวินัยของพลเมือง นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นภารกิจสำคัญคือการมุ่งสร้างชาติของรัฐบาลที่ต้องเริ่มจากการสร้างประชาชนภายในชาติก่อนโดยเฉพาะเด็กและเยาวชน ผลการวิจัยเผยให้เห็นการกำหนดความสัมพันธ์ของผู้ประกอบสร้างวาทกรรมในลักษณะที่เหนือกว่าผู้รับวาทกรรม สามารถเป็นผู้กำหนด ผู้สั่งการ และเรียกร้องจากผู้รับวาทกรรมได้ โดยเสนอไปพร้อมกับการสร้างอัตลักษณ์ของรัฐบาลในลักษณะสถาบันที่มีภาพลักษณ์ในเชิงบวก การศึกษาเรื่องชาตินิยมในส่วนที่สร้างโดยรัฐบาลโดยการใช้ทฤษฎีวาทกรรมวิเคราะห์ ทำให้เห็นถึงความเป็นเหตุและผลที่เชื่อมโยงต่อเนื่องกัน และสามารถเข้าใจกระบวนการสร้างความหมายเรื่องชาตินิยมของรัฐบาลชัดเจนขึ้น ทำให้เห็นว่ารัฐบาลมีสิ่งที่สำคัญคือความชอบธรรมในการกล่าวอ้างวาทะเกี่ยวกับความรักชาติ โดยมีกระบวนการผลิตหรือการสร้างมาตรฐานที่มีลำดับชั้นแบบราชการภายใต้การควบคุมโดยนโยบายของรัฐ เนื้อหา ความหมาย และอุดมการณ์ที่นำเสนอผ่านการคัดเลือกในแง่มุมที่รัฐบาลต้องการสื่อสารจึงเป็นลักษณะแบบบนลงล่าง ผู้รับวาทกรรมจึงอยู่ในลักษณะของผู้ถูกกระทำให้มีแนวคิด ทิศนคติตามแนวทางที่รัฐบาลต้องการ จึงเป็นการแสดงให้เห็นการใช้อำนาจของรัฐบาลโดยผ่านอำนาจของวาทกรรม สาระของคำขวัญนับเป็นการสื่อสารอย่างสอดคล้องกับอุดมการณ์ของสังคมที่ย่อมให้ความสนใจเรื่องความคงอยู่ ความมั่นคงของชาติ ผ่านการแสดงออกซึ่งความรักความสามัคคีของชนในชาติ ซึ่งล้วนแต่เป็นภาพที่พึงปรารถนาของสังคมและประเทศชาติ การวิเคราะห์วาทกรรมชาตินิยมจากคำขวัญของรัฐบาล จึงทำให้เข้าใจกระบวนการของวาทกรรมเรื่องอำนาจการสร้างความหมายที่ประสานสอดคล้องกันเป็นการผลิตซ้ำเพื่อต่อยอดวาทกรรมของรัฐบาลและสะท้อนโลกทัศน์เรื่องชาตินิยมของรัฐบาลไว้ได้อีกทางหนึ่ง

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการศึกษากระบวนการรับสารของประชาชนเพื่อศึกษาความหมายของชาตินิยมที่ถูกสร้างขึ้นในมิติของพลเมืองผู้รับวาทกรรม เพื่อช่วยอธิบายชาตินิยมที่สร้างและสื่อสารในอีกระดับหนึ่งของสังคมได้

บรรณานุกรม

- ชัจด์ภัย บุรุษพัฒน์. (2511). **การเมืองและพรรคการเมืองของไทยนับแต่ยุคแรกจนถึงยุคปัจจุบัน**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2549). **ประวัติศาสตร์การเมืองไทย 2475-2500**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: เรือนแก้ว.
- ณรงค์ พวงพิศ. (2530). **การเมืองไทย: ความเปลี่ยนแปลงจากอดีตสู่ปัจจุบัน**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ธีรยุทธ บุญมี. (2546). **ชาตินิยมและหลังชาตินิยม**. กรุงเทพมหานคร: สายธาร.
- นคร พจนนพงษ์. (2549). **ข้อมูลประวัติศาสตร์การเมืองไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ชวิญนคร.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.
- เสกสรร ประเสริฐกุล. (2533). **รัฐไทยในกฎหมายตราสามดวง**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- วันเด็กแห่งชาติ (ประเทศไทย)**. สืบค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2551, จาก <http://th.wikipedia.org>.
- Fairclough, Norman. (1992). **Discourse and Social Change**. UK : Polity press.
- Foucault, Michel. (1970). **The Order of Things: An Archaeology of the Human Sciences**. London: Tavistock Publications.
- _____. (1972). **The Archaeology of Knowledge**. London: Tavistock Publications.
- _____. (1976). **Power/ Knowledge**. New York: Harvester Wheatsheaf.